

PROPOSTA DIDÀCTICA

Josep Usó i Mañanós

Premi de narrativa
28è CERTAMEN LITERARI
VILA DE PUÇOL

Una història amb sol i ombres

Josep Usó

Narratives, 22 • onadaedicions.com

L'autor

Josep Usó i Mañanós (Vila-real, 1959) és llicenciat en Ciències Químiques per la Universitat de València. Durant uns anys treballà en la indústria ceràmica de la Plana, fins que es féu professor de física i química de Secundària. Ha elaborat uns quants manuals de física, química i matemàtiques.

El 1998 publicà la primera novel·la, *La catifa maleïda*, i d'aleshores ençà n'ha publicat algunes més com *Amor amarg*, *Civils i incivils*, *Els retrobats i els perduts*, *La senda llarga*, *La plaça del Gall*, *Fàtima i Cristina* i ara *Una història amb sol i ombres*, amb les quals ha guanyat o ha sigut finalista en alguns premis literaris.

L'autor vol advertir que no és necessari que es realitzen totes les activitats que ací es proposen. Caldrà seleccionar aquelles més adequades al nivell de l'alumnat i a les seues preferències.

Activitats prèvies a la lectura

1. Objectius

La lectura d'aquesta novel·la pretén, com no pot ser de cap altra manera, una sèrie d'objectius orientats a fomentar la maduració i la formació del lector. Entre altres, podem destacar:

- Aconseguir que el lector es divertesca.
- Fomentar el plaer de la lectura.
- Augmentar la capacitat de comprensió del lector.
- Fer volar la imaginació.
- Fer possible que el lector sàpiga resumir i esquematitzar la trama principal.
- Reforçar l'ortografia i enriquir el lèxic.

- Millorar l'expressió oral i escrita.
- Despertar l'esperit crític i la capacitat d'expressar l'opinió.

2. El destinatari

Tant pel tema tractat com pel lèxic utilitzat, *Una història amb sol i ombres* és una obra concebuda per a qualsevol públic, però segurament colpirà, i força, el públic juvenil.

3. Nivell educatiu

Pels temes que s'hi tracten i la duresa d'algunes situacions, l'obra està més indicada per a aquells lectors que ja tinguen un cert nivell de maduració; és a dir, per als alumnes del segon cicle d'ESO i del batxillerat.

4. Comprensió lectora

Amb aquesta activitat es pretén senzillament que, responnent algunes preguntes, el lector pugui demostrar que ha llegit l'obra i també que s'ha assabentat del fil argumental. Són preguntes referides als diferents personatges de l'obra que s'haurien de respondre amb prou brevetat.

- On viu Patricio?
- Quina és la gran preocupació de Gladys?
- Quins personatges reals apareixen a la novel·la?
- Quin ofici té Remigio?
- Quina feina fa Manuel Sebastià? Li agrada la seua feina? La fa bé?
- Què espanta Natàlia Tena?
- Si haguesses de participar en una pel·lícula basada en aquesta novel·la i et donessin a triar, quin personatge voldries ser? Per què?

- Al llarg de l'obra apareix un sentiment de penediment en algun personatge. Qui el pateix i per què? Acaba trobant consol per al seu patiment?
- Alguns dels personatges són dones. Molts altres, homes. Quin paper tenen les dones en la novel·la? Com influeixen en la vida i el comportament dels homes?

5. Localització de l'acció en l'espai i en el temps

L'obra transcorre al llarg dels anys setanta del segle xx. I ho fa en dos escenaris molt diferents: Vila-real, a la comarca de la Plana, i el desert d'Atacama, a Xile.

- En aquest apartat, tractarem d'establir alguna relació entre l'obra que has llegit i altres àmbits del coneixement.
- Busca informació sobre la vida en aquells anys en tots dos països, Xile i Espanya: el règim polític, l'economia, el nivell de desenvolupament industrial, etc.
- Certament, el desert d'Atacama és el més àrid del món. Per què creus, doncs, que ha estat habitat des de fa segles?
- Quina importància tenia, realment, la mina de Chuquicamata?
- Quines aplicacions del coure coneixes?
- Busca els principals productors mundials de coure.
- Saps què és, o era, "eixir a la fresca"?
- Per què creus que aquest costum ha desaparegut, especialment en els pobles grans i les ciutats?
- Creus que alguns dels fets que es descriuen en aquesta història podrien passar ara mateix?

6. Títol

De vegades, el títol de l'obra revela el contingut, fins i tot gran part de l'argument. Altres vegades, només entenem el títol després d'haver llegit la novel·la.

En general, els autors procuren triar títols per a les seues obres que resulten suggeridors i atractius.

- Què et pareix *Una història amb sol i ombres*? T'agrada? Per què?
- Trobes alguna relació entre el títol i el contingut de la novel·la?
- Quin altre títol proposaries?

7. Estructura

L'obra està dividida en tres parts i un epíleg. Cada part, a la vegada, està dividida en capítols amb el nom d'un personatge. Creus que totes les parts mantenen la mateixa intensitat, emoció, interès, clímax?

Normalment, les novel·les i altres obres tenen:

- a) La introducció, en què es presenten els personatges, els escenaris, es crea la situació...
- b) El nus o cos central, en què es desenvolupa el conflicte i s'avança cap a la seua solució o no.
- c) El desenllaç, en què es resol el conflicte.

- Creus que en aquesta novel·la és fàcil fer aquesta distinció? Per què?
- Elabora un resum de l'obra indicant només les parts fonamentals de la trama.

8. Narrador

El narrador és qui explica la història. De vegades, l'autor i el narrador són la mateixa persona, com a les autobiografies. En la resta dels casos, el narrador és una veu fictícia inventada per l'autor.

D'altra banda, el narrador pot ser extern, si no forma part de la trama, o intern, si en forma part. També pot passar que el narrador no siga l'única veu que ens conta els fets.

Indica, en el nostre cas, quin o quins tipus de narradors hi trobes.

9. Tècniques narratives

L'autor sol utilitzar la descripció, la narració o el diàleg.

La descripció consisteix a explicar com són els elements: paisatges, personatges, locals, llocs...

En la narració, s'exposen els fets d'una manera ordenada i amb estil indirecte.

En el diàleg, es reproduïxen les converses entre els personatges en estil directe.

Generalment, en una mateixa obra podem trobar les tres tècniques, tot i que en sol predominar una o una altra.

Localitza diversos fragments que puguen representar cadascuna de les tres tècniques esmentades. Indica si la novel·la està compensada respecte a les tres o, en cas contrari, digues per què la trobes descompensada i si això et resulta positiu o negatiu.

10. Personatges

Segons el grau de participació, els personatges són principals (també protagonistes), els quals participen molt en l'acció o en són directament responsables. I secundaris, que són poc decisius en el desenllaç. Els personatges falca només tenen un paper momentani o tan sols apareixen referenciats.

Indica qui és el protagonista o els protagonistes.

Tracta de fer-ne una descripció: aspecte físic, temperament, caràcter...

Anomena els personatges secundaris que et semblen més importants i indica la seua relació amb els protagonistes.

11. Tema i subtemes

El tema és l'assumpte general que l'autor tracta en l'obra, exposant-lo, criticant-lo, posant-se a favor o analitzant-lo. Una vegada llegida la novel·la, si algú ens demana de què tracta, la resposta més curta i més clara seria el tema. Determina, doncs, el tema d'aquesta novel·la.

A vegades, també hi apareixen altres aspectes importants, a més del tema principal. Són els subtemes, els temes derivats o els secundaris. Indica els subtemes que hi hages trobat i classifica'ls per ordre d'importància. Indica també si l'autor (a través dels seus personatges) pren o no posició respecte a cadascun d'ells.

12. To

El to és el punt de vista que el narrador adopta per manifestar la seua posició sobre el tema que tracta. D'altra banda, també respon a la intenció que es proposa en escriure la novel·la. Així, per exemple, el to pot ser formal, seriós, rígid, crític, de denúncia, irònic, burlesc, humorístic, solemne, sarcàstic, etc.

En una mateixa obra moltes vegades poden haver-hi diferents tons. Cada personatge pot emprar un to diferent, per defensar una o altra posició respecte a un tema concret.

Qualifica el to general de l'obra.

Especifica el to concret d'uns quans personatges de la teua elecció.

13. Llenguatge

En general, el tema, la intenció de l'autor i el to estan molt relacionats amb el tipus de llenguatge que s'utilitza. Per analitzar-lo

o qualificar-lo, a més de recórrer a determinats adjectius generals, convé fixar-se en aspectes lèxics o morfosintàctics: riquesa de vocabulari, precisió lèxica, ús de frases fetes, predomini de les oracions simples o ús generalitzat de les subordinades, adequació del lèxic al tema, al to i al públic al qual va adreçada l'obra, l'ús dels signes de puntuació...

Amb tot això, es podrà qualificar aproximadament l'estil de l'autor: podem dir que utilitza un llenguatge clar, concís, directe, precís, ric, adequat... o, al contrari: confús, embolicat, complicat, pobre, inadequat...

D'altra banda, si volem enriquir el nostre lèxic i millorar la competència lingüística, ens caldrà anotar aquelles paraules que desconeguem i també aquelles que no emprem habitualment. Així, tal vegada les podrem usar d'ara endavant.

- Qualifica, a grans trets i segons el teu criteri, el llenguatge de la novel·la.
- Fes una relació de paraules i també de frases fetes que hages après durant la lectura.
- Fes una tria d'aquelles paraules que t'hagen cridat l'atenció: per la raresa, pel context en què apareixen, per la bellesa, per considerar-les malsonants o per qualsevol altra causa.
- Totes les llengües tenen una variació lingüística. És a dir, varietats diacròniques (històriques), diatòpiques (geogràfiques) i diafàsiques (registres lingüístics). Pel que fa al català-valencià, la nostra llengua té dos grans dialectes: oriental i occidental, dins del qual figura el valencià.
- En quina varietat dialectal s'expressa el narrador o narradors d'Una història amb sol i ombres?
- Quins són els trets que la identifiquen?
- Coneixes altres llengües en què hi haja varietats dialectals?

Activitats per després de la lectura

A més de distraure'ns i, de vegades, ajudar-nos a millorar l'ortografia i d'enriquir el nostre lèxic, la lectura d'una obra qualsevol també ens fa reflexionar sobre determinats temes o qüestions que formen part de l'argument. D'aquesta reflexió, alguna vegada es desprèn un canvi d'actitud en la nostra manera de pensar, d'entendre la societat o, fins i tot, el món.

La lectura sol despertar el nostre sentit crític, perquè ens suscita opinions. Tots aquests fets són enriquidors en el procés de formació de la personalitat. Una persona crítica, capaç de pensar i de triar amb coneixement de causa, sempre és més lliure que una altra que no siga capaç de fer-ho.

- Fes un comentari crític o una valoració personal d'Una història amb sol i ombres.
- Quins aspectes són els que més t'han agradat? Per què?
- Quins altres t'han desagradat més? Per què?
- Hi ha alguna part de l'obra que t'haja fet pensar o que, mínimament, t'haja fet canviar d'opinió envers alguna cosa. O, al contrari, t'ha reafirmat en alguna convicció anterior? Quines?

Finalment, respon breument aquestes tres preguntes:

- T'ha agradat la novel·la?
- T'ho has passat bé llegint-la?
- La recomanaries a un amic o a una amiga?